

OŠ Mirana Jarca
Č R N O M E L J

Protokol ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja

Marec 2022

VSEBINA NAVODIL IN OPREDELITEV IZRAZOV

Vsebina in namen navodil

Ta navodila določajo ravnanje zaposlenih v Osnovni šoli Mirana Jarca Črnomelj ob zaznavi in obravnavi medvrstniškega nasilja.

Opredelitev izrazov

»Medvrstniško nasilje« je vsaka oblika fizičnega, psihičnega, spolnega, materialnega ali spletnega nasilja, pri kateri se otrok, nad katerim vrstnik oz. vrstniki izvajajo nasilje, počuti ogroženo, nesprejeto, manjvredno in podobno.

UKREPANJE OB MEDVRSTNIŠKEM NASILJU

TAKOJŠNJA INTERVENCIJA

1. Naloge strokovnega delavca, ki je zaznal nasilje

Strokovni delavec ali drug delavec šole, ki je zaznal nasilje ali je bil o njem obveščen:

a) Takoj poskrbi za varnost in zdravje otrok tako, da:

1.	IZVEDE VSE POTREBNE UKREPE ZA ZAŠČITO OTROKA ŽRTVE: <ul style="list-style-type: none">- vpletene otroke razdvoji- po potrebi pokliče ustrezno pomoč- žrtev umakne v varen prostor- povzročitelja odstrani v prostor ločeno od žrtve	
2.	ČE JE POTREBNO, POKLIČE NUJNO ZDRAVNIŠKO POMOČ IN O POŠKODBI OBVESTI OTROKOVE STARŠE (po potrebi eden od učiteljev otroka spremlja k zdravniku)	
3.	SE POGOVORI Z OTROKOM, KI JE BIL ŽRTEV ¹ NASILJA IN LOČENO S POVZROČITELJEM	
	CILJ: Otroka pomiriti, mu nuditi čustveno podporo, pogovor o dogodku, če otrok o tem želi govoriti, in o tem, kakšni bodo nadaljnji koraki reševanja problema.	CILJ: Pomiriti povzročitelja, zaščita pred nadaljevanjem nasilja.

b) isti dan, izjemoma, če okoliščine tega ne dopuščajo, naslednji dan po zaznavi nasilja

- o dogodku obvesti ravnatelja, razrednika vseh vpletenih otrok, šolsko svetovalno službo in starše,
- naredi zapis (priloga obrazec Zapis zaznave nasilja) dogodka in ga posreduje šolski svetovalni službi.

¹ V besedilu se uporabljajo izrazi žrtev, povzročitelj, storilec, nasilnež, katerih uporabo sodobna strokovna literatura po novem odsvetuje in nadomešča z *učenec, ki izvaja nasilje* in *učenec, ki doživlja nasilje* (prim. Košir, K., Pečjak, S., Pirc, T. 2021. Medvrstniško nasilje v šoli. Ljubljana: Filozofska Fakulteta). S tem pozornost iz identitete (npr. storilec, nasilnež, povzročitelj ...) prenesemo na vedenje (npr. učenec, ki izvaja nasilje).

Enako velja za izraz žrtev, ki lahko osebo zaznamuje in vpliva tudi na njeno samopodobo, zato je pomembno, da izraz ne implicira trajnosti.

2. Naloge šolske svetovalne službe

Šolska svetovalna služba isti oz. najpozneje naslednji delovni dan po zaznavi nasilja:

- po potrebi oblikuje načrt za preprečitev nadaljevanja nasilja,
- ločeno se pogovori z otrokom žrtvijo in povzročiteljem nasilja in po potrebi z opazovalci dogodka ter izdela zapis pogovora z namenom razjasnitve situacije.

3. Naloge vodstva

V odsotnosti šolske svetovalne službe, ali če šolska svetovalna služba oceni, da je to potrebno, ločene pogovore iz prejšnjega odstavka opravi ravnatelj ali pomočnik ravnatelja.

PROCESNA INTERVENCIJA

1. Naloge šolske svetovalne službe

Šolska svetovalna služba na podlagi pridobljenih informacij prične s svetovalnim delom z otrokom žrtvijo in povzročiteljem nasilja. Na pogovor povabi tudi starše.

Šolska svetovalna služba najpozneje v treh delovnih dneh po zaznavi nasilja skliče tim.

Člani tima so:

- svetovalni delavec,
- razrednik žrtve ter povzročitelja nasilja,
- ravnatelj (v zahtevnejših situacijah) in
- po potrebi drugi strokovni delavci šole.

Tim vodi svetovalni delavec, ki dejavnosti tima tudi ustrezno dokumentira.

2. Naloge tima

Naloge tima iz prejšnjega odstavka so:

- izdela načrt pomoči za žrtev nasilja,
- v skladu s predpisi načrtuje vzgojno ukrepanje za povzročitelja,
- načrtuje delo s starši,
- načrtuje delo z oddelkom, v katerega sta vključena žrtev, povzročitelj nasilja, in opazovalci,
- sodeluje z zunanjimi institucijami,
- določi izvajalce nalog,
- s primerom nasilja seznanjajo druge strokovne delavce šole.

3. Vloga ravnatelja:

- vedno se seznanjajo z dogodkom in je seznanjen z vsemi nadaljnjimi postopki znotraj šole,
- po potrebi (pogosto) opravi razgovor z žrtvijo in povzročiteljem,
- formalno obvešča ustrezne institucije, sodeluje z zunanjimi institucijami, če je to potrebno (policija, CSD), prav tako z javnostjo in mediji,

- skrbi, da strokovnim delavcem, če izkažejo to potrebo, omogoči strokovno podporo ter jim zagotovi varnost,
- v zahtevnejših situacijah se pogovori s starši,
- skrbi, da je šola za otroka varovalni dejavnik,
- sodeluje pri načrtovanju preventive (imenuje skupino).

4. Vloga učitelja/vzgojitelja:

- skrbi, da je šola za otroka varovalni dejavnik,
- če mu otrok zaupa oz. ga izbere za zaupno osebo, ohrani »status« zaupne osebe,
- načrtuje delo z oddelčnim učiteljskim zborom, otroku nudi ustrezne podporne mehanizme,
- če je pri otroku zaradi stisk učni uspeh slabši, mu zagotovi ustrezno učno pomoč,
- načrtuje delo in dela z oddelčno skupnostjo.

5. Vloga svetovalne službe:

- vodi tim v šoli,
- z žrtvijo in s povzročiteljem vodi svetovalne razgovore,
- skrbi, da je šola za otroka varovalni dejavnik,
- sodeluje z ravnateljem (ga obvešča, sodeluje pri načrtovanju nadaljnjih postopkov),
- sodeluje z učitelji/vzgojitelji/tehničnimi delavci,
- sodeluje s starši,
- načrtuje (tudi pouči učitelje/vzgojitelje) preventivo,
- dela s skupino/oddelčno skupnostjo,
- sodeluje z zunanjimi inštitucijami v dogovoru z ravnateljem.

6. Delo z žrtvijo

Svetovalni pogovor z otrokom v procesni intervenciji opravi, če je le mogoče, šolski svetovalni delavec, ki ima na tem področju več znanj in kompetenc. Število svetovanj je odvisno od situacije in od želje/potrebe žrtve. Pri svetovalnem pogovoru veljajo osnovna načela zaupnega pogovora:

- otroku verjamemo, da je žrtev nasilja.
- ne iščemo "objektivne resnice" – ne zanima nas "druga stran",
- otroku povemo, da je to, kar doživlja, nasilje, in da ni prav, kar se mu je zgodilo,
- razbremenimo ga občutkov krivde – za nasilje ni kriv on, temveč je zanj odgovorna oseba, ki je nasilna,
- dovolimo mu izraziti vsa čustva,
- nikoli ne opravičujemo nasilja, ki ga je preživel!

Ko presodimo, da otrok o medvrstniškemu nasilju, ki ga je doživel, želi/zmore govoriti, mu v svetovalnem procesu lahko zastavimo vprašanja, ko potrebujemo dodatne informacije, potrebujemo pojasnilo ali kaj preslišimo.

Postavljamo odprta vprašanja, smo obzirni, previdni in zaupljivi. Ohranjamo mirnost ob poslušanju (neverbalna govorica). Otroka poslušamo. Pustimo mu dovolj časa, da se izrazi. Ne prekinjamo. Ne posplošujemo. Ne vrednotimo. Pohvalimo ga za pogum. Spodbujamo z medmeti ali povzamemo otrokovo zadnjo misel, da lahko nadaljuje. Pozorni smo tudi na neverbalna sporočila.

Ko se z otrokom, ki je doživel nasilje s strani vrstnikov, pogovarjamo, ne pozabimo na:

- opredelitev problema,
- pogovor o čustvih,
- opolnomočenje (čustvena in moralna podpora, ozaveščanje in informiranje),
- iskanje rešitev (načrt za delovanje).

Poleg svetovalnega pogovora/svetovanja svetovalni delavec lahko žrtvi pomaga še tako, da jo:

- opolnomoči z učinkovitimi strategijami spoprijemanja z nasiljem,
- spodbuja, da pove o medvrstniškem nasilju še komu drugemu, ki lahko pomaga rešiti situacijo (vrstnik ali odrasla oseba),
- poudari pomen prijateljstva, ki je eden najpomembnejših preventivnih virov proti medvrstniškemu nasilju,
- uči konkretnih odzivov na nasilna dejanja (preko igre vlog).

7. Delo s povzročiteljem

Tudi s povzročiteljem se svetovalni delavec mora pogovoriti in načrtovati aktivnosti. Delo s povzročiteljem je edini način, da le-ta spremeni svoja neustrezna vedenja. Pomembni elementi svetovalnega pogovora s povzročiteljem so:

- cilj pogovora je, da povzročitelj razume razloge za svoje ravnanje in sprejme odgovornost za storjeno nasilje,
- pogovor izvede ravnatelj ali šolska svetovalna služba
-
- naredi se zapisnik pogovora,
- obvesti se starše,
- prijava na policijo ali CSD, če je to potrebno,
- po potrebi usmeritev v zunanje strokovne institucije.

Za svetovanje povzročitelju je učinkovita uporaba vedenjskega in vedenjsko-kognitivnega pristopa. Izhajajoč iz tega pristopa postavimo šolska/razredna pravila, ki veljajo pri odnosu z drugimi. Pri tem morajo biti pravila jasna in konkretna. Pri mlajših otrocih uporabljamo predvsem vedenjske strategije:

- kotichek za umirjanje, kamor se otrok zateče, ko je napet ali je pred izbruhom jeze;
- dogovorjeni znak, s katerim otrok okolico opozori, da je vznemirjen, besen;
- urjenje v različnih spretnostih obvladovanja jeze,

Pomemben cilj obravnave povzročitelja medvrstniškega nasilja je prevzem/sprejetje posledice za svoje ravnanje (npr. izrek vzgojnega opomina, vzgojnega ukrepa, restitucija).

8. Delo z opazovalci

Medvrstniško nasilje, še posebno če traja daljši čas in je sistematično, poškoduje tudi opazovalce (vrstnike), kot je bilo prikazano že v modelu valujočega učinka. Medvrstniško nasilje ima tako vpliv tudi na dinamiko razreda in pogosto na šolo kot celoto.

Delo z opazovalci načrtujemo v okviru ur oddelčne skupnosti, lahko v obliki projektnih dni, na posebnih delavnicah. Cilji dela z opazovalci:

- **razumeti** morajo, da imajo tudi oni pomembno vlogo pri preprečevanju vrstniškega nasilja v razredu, šoli,
- dati jim moramo **jasna sporočila** o tem, da je nasilje nesprejemljivo in da bo šola storil vse, kar je v njegovi moči, da ga prepreči,
- **opozorimo** na različne možne oblike medvrstniškega nasilja in pomen specifičnega konteksta razreda, ki z nasiljem izloča ali kaznuje »drugačne«.

9. Delo s starši

Če želimo učinkovito delo z žrtvijo, povzročiteljem/povzročiteji in nenazadnje tudi z opazovalci, povabimo starše kot partnerje in soustvarjalce varnega šolskega prostora. Predlagamo, da se šola in starši skupaj dogovorijo tudi o vlogi posameznika/starša. Npr.: če starši pri otroku opazijo spremenjeno vedenje, če jim pove, da je žrtev medvrstniškega nasilja ali da je žrtev nekdo od sošolcev/vrstnikov, naj starši obvestijo razrednika in svetovalno službo, oziroma ravnatelja, še posebej, če nasilje ne preneha.

V konkretnem primeru pa šola starše v obravnavo nasilja vključuje z:

- individualnimi pogovori s starši,
- roditeljskimi sestanki in
- predavanji/izobraževanji/delavnicami za starše.

Na pogovor šola povabi starše otroka, ki je bil v konkretnem primeru žrtev medvrstniškega nasilja, in starše otroka/otrok, ki so bili povzročitelji. Pogovor med starši in šolo mora temeljiti na skupnem iskanju ustreznih strategij, ki bodo v pomoč otroku, ne glede na to, v kateri vlogi je. Svetovalni delavec mora upoštevati načelo sodelovanja v svetovalnem odnosu in načelo celostnega pristopa, saj je posameznik pri svojih ravnanjih del ožjega in širšega socialnega okolja, kar pomeni, da so starši pomemben del pri reševanju težav. Sodelovalen odnos je temelj za ustrezen načrt pomoči.

Zelo pomembno je, da starši čutijo, da jih šola spoštuje in razume, saj bo tako medsebojno zaupanje večje, starši pa bodo bolj prepričano in zavzeto sodelovali pri obravnavi in preprečevanju nasilja med vrstniki.

Obenem pa mora šola – suvereno in enotno – vseskozi zastopati stališče, da je nasilje nesprejemljivo in se bodo nanj zaposleni v šoli tudi v bodoče vedno, brez izjeme, odzivali. S tem šola krepi svojo kredibilnost in avtoriteto. Oboje je nujno, če želimo biti, skupaj s starši, kos medvrstniškemu nasilju.

SODELOVANJE Z DRUGIMI ORGANI IN ORGANIZACIJAMI

1. Obveščanje

Ravnatelj ali svetovalni delavec obvesti Center za socialno delo, ko oceni, da je otrok žrtev in/ali povzročitelj nasilja, oziroma kadar otrok potrebuje pomoč centra. Za vsa ravnanja, ki ustrezajo opisu kaznivih dejanj, oziroma imajo znake prekrškov (npr. povzročena telesna poškodba, spolno nasilje, tatvine, izsiljevanje ali poškodovanje stvari-materilano nasilje in v primeru, ko posameznik v šolo prinese predmete, ki so po svoji obliki nevarni ali prepovedani - noži, pirotehnika, pištole itd.), ki se preganjajo po uradni dolžnosti, ravnatelj ali svetovalni delavec obvesti poleg staršev še policijo in center za socialno delo. V omenjenih primerih šolska svetovalna služba povabi k sodelovanju v timu (tim v razširjeni sestavi) predstavnika policije, centra za socialno delo in predstavnike drugih organov in nevladnih organizacij.

2. Sodelovanje predstavnikov drugih organov in organizacij v timu

Naloge tima v razširjeni sestavi so:

- izmenjava informacij med člani razširjenega tima,
- načrtovanje in usklajevanje dejavnosti za pomoč otroku žrtvi in za obravnavo povzročitelja nasilja,
- spremljanje napredka obravnave,
- dogovor o sodelovanju pri izvedbi preventivnih dejavnosti.

ODGOVORNOST ZA UKREPANJE

Za ravnanje zaposlenih v šoli pri zaznavanju in obravnavanju je v skladu z zakonom, ki ureja organizacijo in financiranje vzgoje in izobraževanja, odgovoren ravnatelj.

Osnovna šola Mirana Jarca Črnomelj
Ulica Otona Župančiča 8
8340 Črnomelj
T: 07 30 61 770
F: 07 30 61 778
e-pošta: OS-MJarc.crnomej@guest.arnes.si

ZAPIS ZAZNAVE NASILJA

VRSTA DOGODKA:		
DATUM IN URA:		
KRAJ:		
VPLETENI UČENCI (ime in priimek, razred):		
STROKOVNI DELAVCI, KI SO INTERVENIRALI OB DOGODKU (ime in priimek, delovno mesto):		
RAVNANJE STROKOVNEGA DELAVCA OZ. ZAPOSLENEGA, KI JE ZAZNAL NASILJE:		
NA DOGODKU JE PRIŠLO:		
DO FIZIČNIH POŠKODB	DA	NE
MATERIALNE ŠKODE	DA	NE
POSREDOVANJA POLICIJE	DA	NE
STARŠE JE OBVESTIL (ime in priimek osebe):		

Zapis sestavil/-a: _____

M.P.

